

Maksumuudatused ja -reformid meie naabermaades

Nr. 18

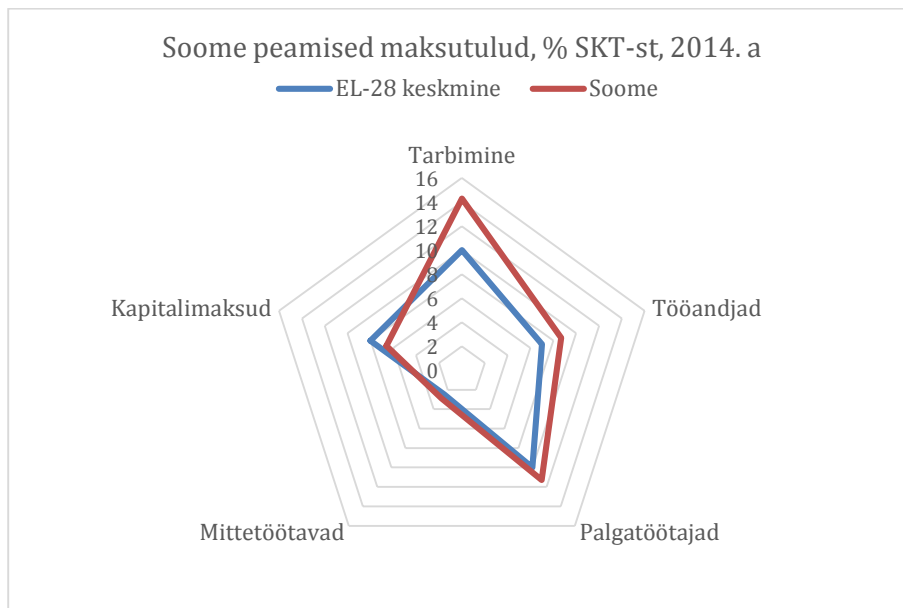
7.12.2016

Maksude disainimine ja nende riigi ning ühiskonna arenguootuste tagamiseks sobivaks timmimine on pidev töö. Kuigi võime ju mäletada ka seda, et nendega ei mängita. Enamasti tunnevad ühiskond ja poliitikud omal moel ise ära, kas maksude muutmiseks on põhjust. Väike soovituslik sõnaõigus on siin ka maksu- ja majandusteadlastel. Sääraste soovitude andmisel on Euroopa Komisjoni maksuanalüütikud ühe instrumendina ja suundade seadmisel hakanud kasutama maksuruumi indeksit (*tax space*), mis mõõdab riikide võimalusi makse tõsta. Selle indeksi koostamisel riigile arvestatakse mitte ainult olemasolevat maksukoormust, vaid ka viimaseid maksutõuse, maksude jaotumist üldises maksutuluses jm. Tulemus on ju üsna ootuspärane, sest selle indeksi järgi kõrgema maksukoormusega ja rikkamad Euroopa riigid endale tuntavaid muutusi maksupoliitikas enam lubada ei saa, küll võivad lubada endale makse mõnevõrra tõsta aga esmajoones uued viimase laine liitujad, sealhulgas Eesti. Mitmed vanad liikmesriigid (Holland, Soome, Rootsi, ent ka Sloveenia) aga põevad kriisijärgse üldise maksutõusu järel neis maades ning riigieelarve laekumiste parandamise tuhinas ühist haigust, mida Euroopa komisjon oma raportis maksureformidest EL riikides [1, lk. 49 jj] nimetab maksuväsimuseks või -kurnatuseks (*tax fatigue*). Maksude muutmise üldine suund peaks maksuväsimust põdevas riigis olema suunatud kas nende säilitamisele olemasolevas mahus või pigem – alandamisele.

Maksutõus ühes või teises vormis on aga vaatamata Komisjoni küllaltki argumenteeritud soovitudele olnud kui mitte just reformidena esitletav, siis vähemasti nii uute kui vanade EL riikide, nii jõukamate kui madalama sissetulekuga riikide ühine saatus. Käesoleva töö üheks eesmärgiks ongi tuua esile meie naaberriikide ja autori arvates mõne iseloomulikuma maksupoliitikaga EL riigi maksumuudatused viimastel aastatel, et Eestis ette võetud teiste riikidega võrreldes küllatki radikaalsed sammud paremini vastavasse üldisesse Euroopa maksukonteksti asetuksid. Kuna just tööjõumaksude alandamise eesmärk on Eesti jaoks seatud nii Komisjoni, kui IMF-i ja OECD riigiraportite ning memorandumite soovituslikus osas, siis on allpool vaadeldud naabrite maksumuudatusi pisut lähemalt just tööjõumaksude osas, sättides neid riike Euroopa keskmise tööjõumaksukoormusega ühele joonisele. Allpool vaadeldavate riikide osas jõuab Komisjon oma raportis järeldusele, et Soomes, Rootsis, Taanis jpt teistes riikides maksutõusuks (*tax space*) enam ruumi ei ole. Meie lähematest naabritest võivad aga maksutõusule riigieelarve täitmise tööriistana endale abimeest loota nii Läti, Leedu kui Poola. Tõsi, nii Poola kui ka Eesti puhul näeb Komisjon maksutõusuks ainult piiratud võimalusi, ja pigem kas niigi kõrgete tarbimismaksude suurendamisel või üksikute ajutiste maksukohustustena (muuhulgas näit ka keskkonnatasud).

Uurimegi nüüd, kuidas meie lähemad naabrid ja mõned geograafiliselt kaugemad kaaslased Euroopa Liidus on oma maksupoliitika kujundamise ahendatud võimaluste piirides viimasel (2016. a ja edasi) ajal käitunud. Lisatud joonis iga riigi kohta kirjeldab juba olemasoleva tööjõu maksukoormuse jaotumist võrreldes EL-28 keskmisega (2014. aasta andmed) ning peaks andma spikri, millise kivi all vähid peaksid maksutõusu kavandamisel peidus olema, kui neid maksukivi all üldse leidub.

Soome

Allikas: National tax systems: Structure and recent developments, [2]

Üksikisiku tulumaksu osas eristatakse tulumaksu kapitalilt ja palgalt. Mitteresidentide maksustatavate varade alumine piir toodi 10 000 EUR võrra madalamale (oli 40 000 EUR) alates 2014. aastast ja see hakkab olema 30 000 EUR. Tõusis ka maksumäär (oli 32%, hakkab olema 33%). Residentidele tõusis kapitalitulude maksumäär 33%-lt 34%-le.

Madalama tulu saajate tuluvahemike osas leidis aset väike maksukergendus – nimelt tõsteti munitsipaal maksuga mittemaksustatava tulu määra 1,7% – ehk siis 2970 eurolt 3020 eurole. Munitsipaal maksu määrad on Soomes vahemikus 16,5% kuni 22,5%.

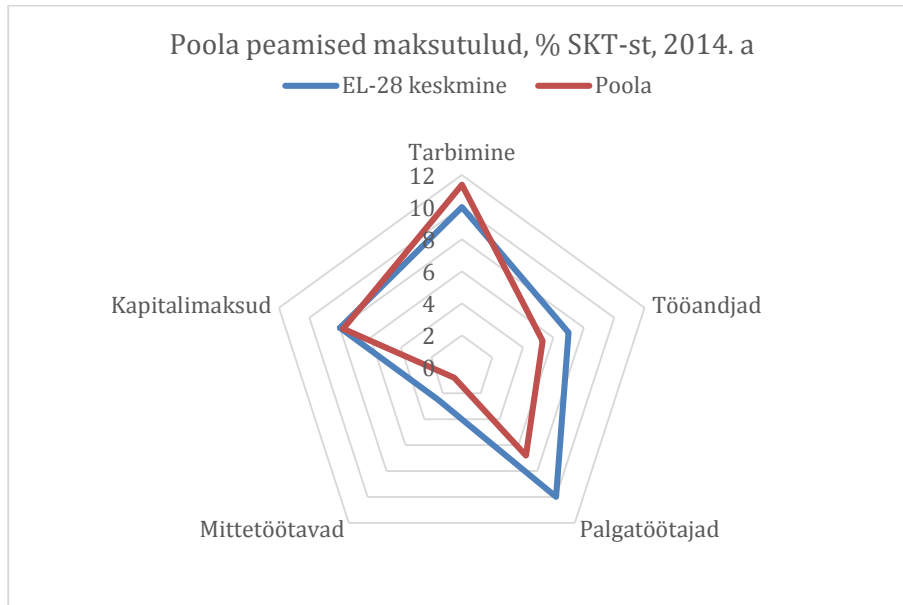
Kodu soetamise laenude intressid on maksustatavast tulust maha arvatavad, kuid nende osakaal hakkas vähenema juba alates 2016. aastast (55%), mittemaksustatavate kodulaenu intresside osa väheneb edasi 10% aastas (2017. a 45%, 2018. a – 35% ja 2019. a – 25%).

Kõrgeima maksumääraga (31,75%) maksustatavate aastatulude alampiiri toodi allapoole – see oli 90 000 EUR ning on alates 2016. aastast 72 000 EUR.

Käibemaksuga maksustatava aastakäibe miinimummäära tõsteti 8500-lt 10 000 euroni.

Tubakatoodete aktsiisi tõusu kavandatakse kahe eelseisva aasta jooksul 24%, seda neljas etapis. Suhkrumaks jäätisele ning kompvekkidele tühistati alates 2017. aastast ning karastusjookidele suhkrumaksu kehtestamise võimalused vaadatakse uuesti läbi.

Poola

Allikas: National tax systems: Structure and recent developments, [2]

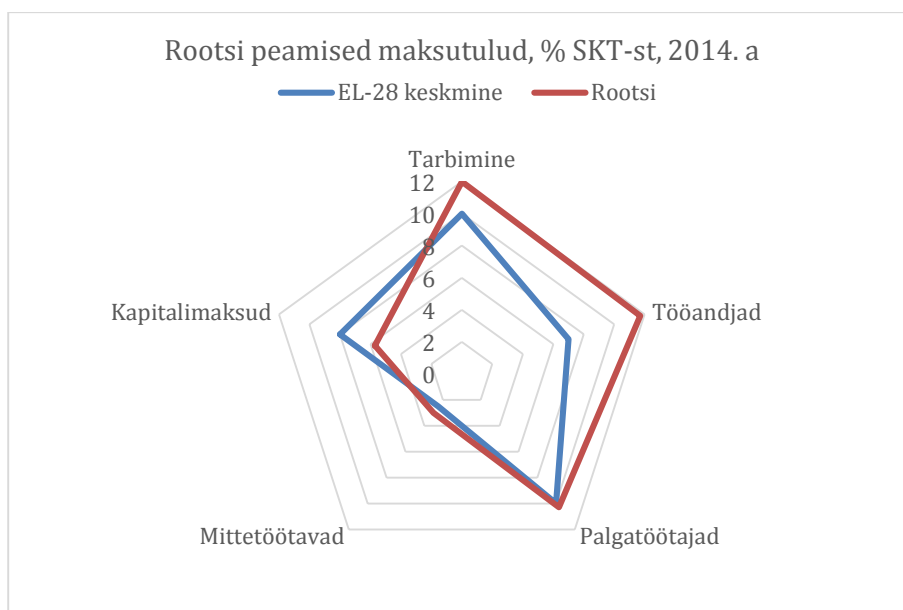
Tulumaks

Ettevõtte tulumaksumäära alandati 15%-le väikeettevõtetele (üldine ettevõtete tulumaksumäär – 19%), maksusoodustused ettevõtete aktsiainvesteeringutesse, reform käivitati R&D (teadus ning uuringud) valdkonda tehtavate investeeringute maksusoodustuse suurendamise osas.

Muud plaanid

Tuletõrjevahenditele tehti käibemaksusoodustused, maksusoodustused energiamahukatele ettevõtetele ja suurematele energiatarbijatele, tubakatoodete vahendajate (hulgikaupmehed, importijad) maksukohustuste täpsustamine, Eestiga sarnase pangamaksu kehtestamine, mida kavandatakse maksuna finantssektori varadele.

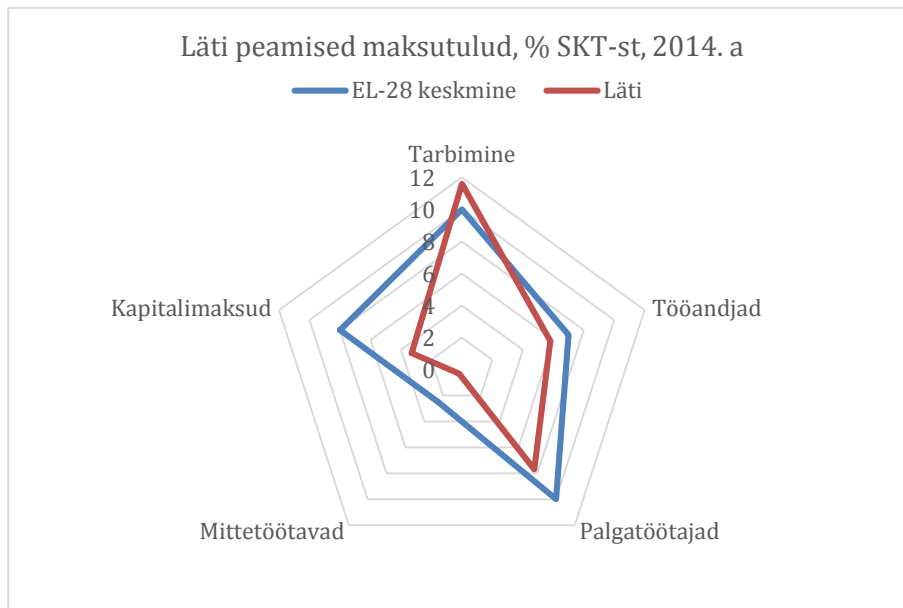
Rootsi

Allikas: National tax systems: Structure and recent developments, [2]

Varade maksustamisel alandati mittemaksustatava vara teenindamise käivet 50%-lt 30%-le, täpsustati maksustatavate säästude hindamise metoodikat, suurendati 65-aastaste ja vanemate alandatud maksumääraga isikute mittemaksustatavat tulu osa (kuna tulumaksu tuleb maksta ka pensionilt, siis kasvas sedamoodi madalama pensioniga inimeste nn. maksuvaba miinimum), samas kehtestati 6,15% tulumaksu määr tõist või äritulu (dividendid) saavatele 65-aastastele ja vanematele isikutele, Kingitustele kehtinud alandatud maksumäär kaotati, loodi elektriautode omanikele teatav väike maksusoodustus nende autodega seotud kulude arvamisel mittemaksustatavas tulusse, tulumaksuga maksustamisel jäeti madalamad tuluvahemikud inflatsiooniga korrigeerimata 2016. aastal, andes välja lubaduse teha seda järgmisel, 2017. aastal.

Läti

Allikas: National tax systems: Structure and recent developments, [2]

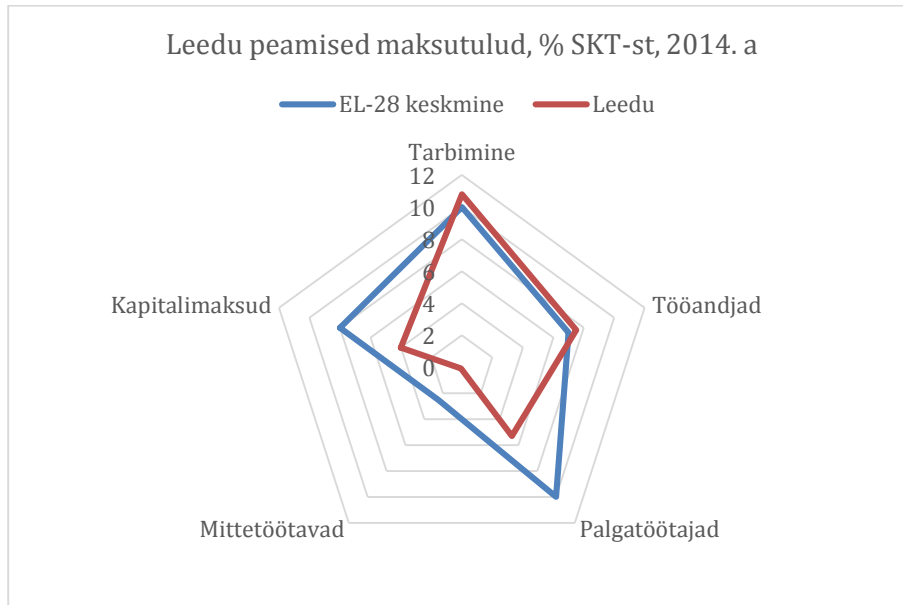
Diferentseeritud maksuvaba miinimumi kehtestamine, vähendades maksusoodustust andvate ülalpeetavate ringi, samas tõstes ülalpeetava kohta antavat tulumaksusoodustust 165 eurolt 175 eurole, miinimumpalga tõus 360 eurolt 370 eurole, maksumäärad säilitati 2015. aasta tasemel, kuid alates 2017. aastast on Lätis põllumajandusele antav abi ja EL põllumajandustoetustest makstav palk tulumaksuvaba. Alates käesolevast aastast jõustub nn. solidaarsusmaks (34,09%) neile isikutele, kelle aastane sissetulek on üle 48 000 euro (kuupalk üle 4000 euro) ja seda piiri kavatsetakse edaspidi tõsta (rikastena määratletute hulka järk-järgult vähendades). Maksust 23,59% tasub tööandja ja 10,5% töövõtja. Samas on juurutamisel sotsiaalmaksu ülempiir neile, kelle aastane sissetulek on üle 48 000 euro.

Aktsiisimäärasid kütustele, alkoholile, tubakatoodetele ja e-sigarettides kasutatavale vedelikule tõsteti alates 2016. aastast.

Kavandatakse enam kui 3 ha suuruse põllumajandusmaa maksustamise modifitseerimist, tõsteti suurte kaubaveoautode (üle 12 tonni) maksumäärasid ja ettevõtte kasutuses olevate sõiduautode makse.

Alates tulevast aastast seatakse sisse kohustuslik minimaalne sotsiaalmaksumäär kõigile palgatöötajatele.

Leedu

Allikas: National tax systems: Structure and recent developments, [2]

Kasutusel ühtlane (15%) maksumäär, muutusi on vähe, pisut tõsteti maksuvaba tulu määra mõningatel spetsiifilistel töötajate kategooriatel ja tulu liikidel, suurendati alkoholi ja tubakatoodete aktsiisimäärasid, kehtestati nn. prügilamaks ja selle maksu suurus on kavandatud 11-25 eurot tonni kohta prügi ladustamisel riiklikus prügilas, tõhustati käibedeklaratsioonide esitamist ja suurendati miinimumpalka.

Kokkuvõtteks

Eesti naabrid on sõltumata oma senisest maksukoormusest ja vähemal määral isegi valimistest olnud üsna ettevaatlikud oma maksunduse ümberkujundamisel. Tõsi, Lätil ja Poolal näib Euroopa Komisjoni maksuanalüütikute poolt riikide maksukeskkondade hindamisel kasutatavate indeksite kohaselt olevat ruumi ka tööandjate maksustamisel, Leedul vähem, Soome ja Rootsil – üldse mitte. Meie endi ja meie lõunapoolsete naabrite maksutõusude oluliseks reserviks näib vähemasti teoreetiliselt olevat kapitali tõhusam maksustamine (kinnisvara, aga ka autod, väärtpaberid jm). Tarbimine (käibemaks, aktsiisid) näib aga maksustamise seisukohalt olevat ühtemoodi ülekoormatud nii siin kui sealpool Soome lahte.

Toivo Mängel

Nõunik

toivo.mangel@riigikogu.ee

Kasutatud kirjandus

1. Tax reforms in EU countries 2015,
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip008_en.pdf
2. European Taxation Union, Country Chapters, 2016,
http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/taxation-trends-eu-union/country-chapters_en